

cken boeck men tselve sal vinden ; ende die half Welandsdelle tot aan de appeleers is onder Zelck ende oyck die kelderkamer met den Duyfhuysbeempt, palende aen d'erve Govaert Soers, ende teghen d'erve van de erfgenaemen Weerts, voormaels gemeynthe geweest van Webbecum ende by hem vercocht ; streckende alsoe opwaerts lancxt die Pael-wiel tot den Demer toendie men van oudts heeft geheeten den Crommen Wiel, comende oock onder Zelck het half boender van St. Jacobs gasthuys met den bempt daer neven van ons Lieve Vrouwealtaer van Zelck, ende drye sillen cometerende Rynier Smits voormaels Jan de Vos die hinnen uytvaert hebben door den Paelwiel naer den Satroisen dyck, ende alsoe naer Zelck gaende aldaer eenen erfvoetwech door den Paelwiel naer Webbecum toe. Allen dwelck ick hebbe thgene voors. is weeten observeren allen den tyt ick daer hebben verkeert ende Secretaris geweest ende ben in den eedt gecomen Anno 1597 in Junio, dwelck ick stelle alhier op dat allen tselve in memorie saude blyven ende die blydingen sal men vinden in die beleycedulen, waer van die in myne handen syn berustende. Actum den twintichsten Augusti seshienhondert dertich. Quod at-
testor D. Fierens.»

LIJST VAN DE BEKENDE PRIORS
VAN HET KARTUIZERKLOOSTER TE ZELEM

- Jan van Meldert* : zijn naam vinden we in een testament van ridder Eustachius vanden Bogaerde, heer van Loobosch, in 1330. In een oorkonde van 1338 wordt zijn naam ook vermeld samen met die van Beatrix van Loobosch, abdis van Herckenrode, evenals in 1352. Hij was de tweede prior van het klooster van Herne bij Edingen, van 1317 tot 1330, toen hij tot eerste prior te Zelem werd benoemd.
- Jacobus* : 1368-1369.
- Laurentius* : komt voor in een testament van de ridder van Loobosch in 1385.
- Hendrick van Coesfeld* : 1395-1400.
- Everhardus van Heusden* : 1401-1407, hij stierf in 1416.
- Goswijn Combair* : 1407-1414, hij stierf in 1447.
- Geeraert Pennaert* : 1416.
- Jan van Montingies* : 1422. Hij werd te Zelem geprofest, en later in hoedanigheid van vicarius op 5 augustus 1430 tot prior te Herne verkozen. De kartuis was er opgericht rond een kapel waar een bekende bedevaart was, en die dan cok voor het publiek zo goed als toegankelijk was. In 1433 bouwde Jan er een kapel buiten het klooster «sacellum B. Mariae foris» waar het beeld van O.-L.-Vrouw werd naartoe gebracht. Hij overleed op 24 november 1447.
- Bruno* : 1422.
- Hildewardus Hoste* : 1426-1427.
- Godeschalkus* : 1430-1431.

Goswijn Mullinck van Arnem : 1434-1435.

Hildewardus : 1438-1440.

Hendrik van den Peerboem (de Piro) : 1442-1443, hij stierf op 19 februari 1473 te Keulen.

Hendrick van Orsoy : 1445-1447.

Cornelis van Goes : 1450-1458.

Jan van Baelen : was geprofest te Herne. Zijn naam was Joannes Delidius, genoemd van Baelen. Vooraleer hij tot de kartuis toetrad was hij leraar aan de universiteit te Leuven : «...ante ingressum ordinis fuit magister artium in Porco, bene versatus, promotus cum domino Arnaldo, postea hic priore sub quo obiit». Zo schrijft de opsteller van de Chronica Domus Capellae van Herne. In 1448 werd hij tot prior verkozen voor het klooster «Portus Salutis» bij Amsterdam. In 1454 werd hij terug novicemeester te Herne, daarna vicarius te scheut en rond het feest van H. Maria Magdalena werd hij te Zelem in 1459 tot prior verkozen. Hij verbleef er gedurende 10 jaar prior en stierf te Herne op 21 oktober 1475. De voormelde Chronica noemt hem verder : «... vir valde ducis et modestus, morigeratus, mansuetus, religiosus et bene ab omnibus dilectus». De schrijver van deze kroniek heeft hem goed gekend, vermits Jan van Baelen gedurende 5 maanden zijn novicemeester was.

Niklaes van Leiden : 1474-1499, hij stierf op 6 april 1500.

Nicasius van Lichterveld : 1499-1501, geboren te Ieper, was monnik in een klooster bij Gent en vicarius van de Kartuzernonnen te Brugge van 1497 tot 1499.

Laurenz van Tricht.

Henricus de Molendino : 1501.

Jan die Ghelasemaker : 1503. In datzelfde jaar ontving hij van het generaal kapittel de opdracht om zich in verbinding te stellen met een weldoenster te Kortrijk, die aldaar een kartuizerklooster wilde oprichten. Hij diende hierover in het algemeen kapittel van 1504 verslag uit te brengen.

Herman van Eynatten : 1505-1522. Hij was ook visitator van de orde. Volgens Wallius in zijn «Syllabus Ven. PP. Visitatorum», gedrukt in Raissius «Origines Cartusiarum Belgii» heet hij : Herman van Heymacken.

Jan Zurle : 1532-1541.

Geeraard van Goetsenhoven : 1541-1547.

Hendrik van Luik, was eveneens provinciaal visitator : 1562. Hij stierf op 24 augustus 1571.

Jan Saro : 1572-1600, hij stierf op 25 december 1600.

Theodorik van Stompwijk : 1600-1602, hij stierf in 1621.

Pieter Eyckermans : 1602.

Laurenz Serjants : geboren te Middelburg in Zeeland, bouwt het nieuwe gasthof te Zelem en wordt in 1629 als prior naar Herne gezonden en in 1642 naar Gent. De schrijver van de lijst der priors van de Domus Capellae, schijnt niet te weten

dat hij te Zelem is geweest en schrijft over hem : «...D. Laurentius Serjants, professus domus Lovanii, prior hic designatus ; factus deinde convisitator provinciae per generale capitulum anno 1642 transferetur ad prioratum gandensem. Vir diligens decorem altarium Dei, ita ut quidquid in calicibus, candelabris ets. pretiosi metalli possidemus, id fere omne ejus zelo ac opere acquisitum sit ;...» en verder «...qui tunc administrationem domus huius (Herne) suscipiens magna cum laude eam exercuit. Sub eius regimine omnis ferme preciosa supplex argentea, necnon altarium comparata sunt ecclesiae nostrae...».

Peeter Daems : 1629-1632, geboren te Antwerpen en eveneens prior te Herne.

Adriaen Luyckx : 1632-1635, kloosterling geprotest te Herne en er prior na het vertrek van Laurenz Serjants. Hij was eveneens prior te Gent. «...Is sapienterque moderatus huic familiae fuit usque dum anno 1654 30 octobris diem clausit supremum, vir sanctae vitae et aeterna dignus memoria. Sub domino Adriano Buyckx facta fuit testudo utriusque chori monachorum et laicorum qualis modo est, insuper summum altare de ligno marmorisato et partim deaurato. Testudo quoque ecclesiae et minoris claustrum, domus quam lactis vel melkhuis vocant, nova stabula equorum, vaccarum porcorumque, ac cellae multae uti cellae litterarum C-D-E-G-I-K. (te Herne)».

Jan Rubens : 1635-1638, geboren te Ardennen en prior van St.-Maartensbosch.

Hugo Matte : 1638-1641, van Gent afkomstig.

Vincentius Knibbe : 1641-1651.

Peeter Antonis Pecquius, een rijke brusselaar : 1652. Hij werd op 6 november 1654 te Herne tot prior gekozen «...dimittere coactus prioratum quo tunc fungebatur domus diesthensis, sub quo sunt facta duo altaria in choro laicorum, sanctae Annae et sancti Patris Brunonis, insuper et odeum uti nunc cernitur, altare etiam deauratum...».

Jozef d'Outelair : 1652, stierf in 1657.

Willem d'Outelair, zijn broeder.

Karel van Meldert : hij stierf in 1667.

Emanuel Joris : 1667-1672.

EM Gerardus die op 5 april 1674 het Keurboek van Zelk en Halen publiceert.

Hugo Gaetbivius, geboren te Beringen.

Willebrordus Buekenberchs : door het generaal kapittel werd hij, na vele jaren het ambt van procurator te hebben waargenomen, tot prior benoemd en in deze hoedanigheid in 1696 naar Herne gezonden, waar hij prior Henricus Raymackers opvolgde en er bleef tot in 1699 toen hij als prior naar de kartuis van Leuven werd gezonden.

Bruno Hermans : 1725-1739 : Bruno was Diestenaar en werd te

Lier geprotest. De lijst van de priors van Herne meldt : «...cum multis quibus praefuit domibus numerare, cum autem scriptum sit, ne laudes hominem in vita sua, sit quoad reliquum de viro hoc iam seni et Lyrae coadiutori, hic altum silentium, expleto unico anno...».

Niklaes Waeffelaers : 1750.

Bruno le Comte : 1769.

Jacob Hoolemans : 1776.

Theo Boogaerts : 1784.

F. Beckers : 1787.

Georgius Kenleer : 1793-1794.

Benedictus Hermans : 1798, laatste prior van het stift van Zelem.

ZELEM, HEERLIJKHEID VAN HET GRAAFSCHAP LOON

Het graafschap Loon kwam tot stand uit de vereniging van drie gouwen : Toxandria, Haspinga en Massau (of Maasland). Deze Frankische gouwen vielen samen met de kerkelijke gebieden, die naderhand als aartsdiakonaten werden afgebakend. In de gouw Toxandria hadden we het dekenaat Beringen met de volgende gemeenten : Zelem, Linkhout, Meldert, Lummen, Gestel, Zolder, Houthalen, Helchteren, Heusden, Genebos, Houweiken, Koersel, Beringen, Paal, Tessenderlo, Kwaadmechelen, Oostham, Beverlo, Heppen en Leopoldsburg. De dorpen Donk, Schaffen, Velpen en Meerhout, die reeds in een akte van 741 gemeld worden, waren integendeel in de groep Haspinga gelegen, doch hebben nooit deel uitgemaakt van het graafschap Loon. Niettegenstaande de meeste heren van Zelem eveneens heer van Diest waren, en deze stad een van de 23 baanderijen van het hertogdom Brabant was, bleef Zelem echter grondgebied van het graafschap Loon. Als territoriale gerechtshoven hadden we er het hof van Vliermaal, Montenaken, Bilzen en Vonderen (Rotem). De schepenbank of het hof van Vliermaal was er van overwegend belang, ook voor de gemeente Zelem, waarvan de schepenen daar ter hofvaart gingen. Na de Loonse successieoorlog op het einde van de 14^e eeuw was Vliermaal het enige gerechtshof van het graafschap. Buiten-Bilzen werd het beroepshof van het ambt Bilzen en het distrikt Herk-de-Stad.

Benaming en grenzen van de gemeente

Zoals alle plaatsnamen heeft ook Zelem verschillende schrijfwijzen gekend : *Seleheim*, *Salechem* (1099-1138), *Selichem* 1265, *Zeelem* 1425, *Zeelhem* 1645, *Zelem* 1930.

Saalheim, Saalem, Saleham, Salinghove zou wijzen op een huis of hof, van Saal of Salegast, één der vier opstellers van de Salische Wetten, die in de 5e eeuw werden samengesteld. De heerlijkheid Zelem hoorde toe aan Salegast. Wanneer ze juist in andere handen overging weten we niet met zekerheid. Wel is